

УДК 81'25-021.388-111-581-161.2
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2020-80-2-23>

ВАРІАТИВНІСТЬ ТАКТИК У ПЕРЕКЛАДІ АКАДЕМІЧНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ, КИТАЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Попова О. В.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики,
декан факультету іноземних мов*

*Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського
вул. Старопортофранківська, 26, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-6244-5473
Alex-popova@ukr.net*

Ключові слова: *академічний дискурс, перекладацька тактика, перекладацька стратегія, перекладацька операція.*

У статті досліджено спектр тактик, що застосовуються під час перекладу різножанрових текстів, що належать до академічного дискурсу, в таких мовних парах, як-от: «українська → англійська», «українська → китайська». Розглянуто феномени «академічний дискурс», «перекладацька тактика», «перекладацька стратегія», «перекладацька операція». Проаналізовано лінгвістичні й екстралінгвістичні маркери сучасного українськомовного академічного дискурсу. Лінгвістичні особливості українськомовного академічного дискурсу проілюстровано на фонетико-фонологічному, лексичному, граматичному й композиційно-стилістичному рівнях. Ідентифіковано екстралінгвістичні маркери академічного дискурсу в контексті теоретико-практичної бази освітніх відносин суб'єктів академічної діяльності, співпраці-діловодства в межах університету й поза його межами відповідно до нормативних установчих документів, що регламентують функціонування закладів освіти. Схарактеризовано фонетичну актуалізацію досліджуваного дискурсу (емоційна нейтральність оформлення висловлювань, чіткість вимовлення звуків); лексичну компоненту (загальноживана й професійно маркована лексика (термінологія)); синтаксичну складову частину на рівнях словосполучень, простих і складних речень (складносурядні й складнопірядні, що містять складнопірядне умови, складнопірядне часу, атрибутивне складнопірядне, складнопірядне додатку); композиційно-стилістичний компонент (структурно-композиційний формуляр документа й стилістика оформлення академічного дискурсу). Визначено тактико-операційний перекладацький конструкт на основі стратегії комунікативно-рівноцінного перекладу. Надано приклади перекладу речень з української мови англійською та китайською за такими тактиками: тактика передачі когнітивної інформації, тактика лінгвокультурної адаптації тексту, тактика відтворення стилістичних характеристик тексту й стилістичної адаптації тексту, тактика коректного оформлення інформації, тактика відтворення формально-структурних характеристик тексту. Ідентифіковано типологічні (стратегія та тактики) й специфічні засоби перекладу (операції) українськомовних текстів академічної спрямованості англійською та китайською мовами.

VARIABILITY OF THE TACTICS USED WHILE TRANSLATING ACADEMIC DISCOURSE (ON THE MATERIALS OF ENGLISH, CHINESE AND UKRAINIAN)

Popova O. V.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Translation, Theoretical and Applied Linguistics,
Dean of the Faculty of Foreign Languages
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
Staroportofrankivska str., 26, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-6244-5473
Alex-popova@ukr.net*

Key words: *academic discourse, translation tactics, translation strategy, translation operation.*

The article presents a range of tactics used when translating various genres of the texts belonging to academic discourse within these language pairs: “Ukrainian → English”, “Ukrainian → Chinese”. The phenomena “academic discourse”, “translation tactics”, “translation strategy”, “translation operation” are considered. Linguistic and extralinguistic markers of the modern Ukrainian academic discourse are analysed. Some linguistic features of the Ukrainian academic discourse are illustrated at the phonetic-phonological, lexical, grammatical and compositional-stylistic levels. The extralinguistic markers of academic discourse have been identified in the context of the theoretical and practical basis of educational relations of the subjects performing academic activities, cooperation and joint economic activities within the university and outside it in accordance with normative statutory documents which regulate the functioning of educational institutions. We have characterised the phonetic actualization of the discourse under study (emotional neutrality of utterances, distinct pronunciation of sounds); lexical component (commonly used and profession-marked vocabulary (terminology)); syntactic component at the levels of phrases, simple and complex sentences (compound and complex sentences containing conditional clauses, adverbial clauses of time, attributive clauses, object clauses); compositional and stylistic component (structural and compositional form / frame of the document and stylistics). The tactical-operational translation construct based on the strategy of communicative-equivalent translation has been determined. Some examples illustrating the translation of Ukrainian sentences into English and Chinese are given using the tactics as follows: tactics of cognitive information transfer, tactics of linguistic and cultural adaptation of the text, tactics of reproducing stylistic characteristics of the text involving stylistic adaptation of the text, tactics of correct information representation, tactics of reproducing formal and structural characteristics of the text. Typological (strategy and tactics) and specific translation means (operations) which are used when reproducing Ukrainian academic texts in English and Chinese have been identified.

Тактико-стратегічний підхід до здійснення перекладу є наразі одним із провідних засобів відтворення тексту мовою перекладу, що уможливило збереження адекватності змісту тексту оригіналу в тексті перекладу. Саме навички використання тактико-стратегічного конструкта є невіддільною складовою професіограми перекладача, які забезпечують якість перекладу поряд із такими професійно значущими якостями, як-от: фонові знання; лінгвістична освіченість; уміння застосовувати перекладацький інстру-

ментарій, інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) і програми автоматизованого перекладу; навички користування електронними й друкованими лексикографічними джерелами; індивідуальні психологічні й інтелектуальні особливості опрацювання матеріалу тощо. Діяльність перекладача відіграє значну роль у реалізації міжнародних спільних проєктів і впливає на результати співпраці. Наразі перекладачі-білінгви (полілінгви), які конструктивно виконують свої професійні завдання, є конкурентоспроможними

на ринку праці. Фахівці перекладацької галузі визначають вектори кооперації.

Динамічна інтеграція України в освітянський простір країн Заходу й Сходу зумовлює потребу у вивченні як германських, так і східних мов для продуктивного функціонування в різних сферах життєдіяльності. Відзначимо, що програми академічної мобільності й наукової співпраці України із зарубіжними державами набирають обертів, зокрема в галузях гуманітарних і природничих наук. Саме тому питання коректного перекладу академічної документації потребує неабиякої уваги, що зумовлює **актуальність** започаткованого дослідження в спектрі адекватного застосування перекладацьких стратегій, тактик та операцій.

Метою наукової розвідки є з'ясування варіативності актуалізації тактик у перекладі українськомовних текстів академічної спрямованості англійською та китайською мовами. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1) проаналізувати лінгвістичні й екстралінгвістичні маркери сучасного українськомовного академічного дискурсу;

2) визначити тактико-операційний перекладацький конструкт у межах мовних пар «українська → англійська» й «українська → китайська», що використовується для відтворення змісту досліджуваного дискурсу;

3) ідентифікувати типологічні й специфічні засоби перекладу українськомовних текстів академічної спрямованості англійською та китайською мовами.

Предметом нашого дослідження виступають українськомовні тексти, що репрезентують академічний дискурс, та їх варіанти перекладу англійською та китайською мовами, **об'єктом** – тактико-операційні особливості трансляції українськомовних текстів академічної галузі англійською та китайською мовами.

Дискурсивним аспектам було присвячено чимало наукових праць вітчизняних (Ф. Бацевич, І. Бехта, В. Демецька, О. Морозова, Г. Почепцов, Т. Радзієвська, О. Селіванова, І. Шевченко й інші) й зарубіжних (А. Вежбицька, А.-Ж. Греймас, Т. ван Дейк, О. Кубрякова, Ж. Курте, П. Серіо, Г. Слишкін, М. Фуко, Ю. Хабермас та інші) учених. За словниковими джерелами, *дискурс* (від лат. *discursus* – бігання, колообіг) є конституюючою різногалузевих терміносистем і трактується з урахуванням специфіки галузі, а саме: доказове мислення та мовлення (античний раціоналізм); аргументоване усне чи письмове обговорення будь-якої теми (філософія); знаки (лінгвістичні, візуальні, аудіовізуальні тощо), що характеризуються за дією в різних середовищах і ситуаціях (функціональна семіотика); переважання мовлен-

невих дій, за допомогою яких мовець прагне пояснити мотиви своїх дій, висловити почуття, думки, ставлення, вподобання, витвори уяви (гуманітарні науки); продуктивне спілкування – досягнення порозуміння, спрямованого на вибір кращих життєвих перспектив, особливо, суспільною верствою, етносом, нацією, людством (комунікативна філософія); духовна подія на рівні внутрішнього досвіду (мистецтво) тощо [4].

Багатоаспектність феномена «дискурс» активізувала інтенції науковців до його типологізації. Лінгвістичними критеріями типологізації обирають такі, як-от:

1) функціонально-стильові детермінанти – художньо-поетичний (В. Бурбело, В. Карасик, О. Колесник, Р. Комар, О. Островська й інші), науковий, офіційно-діловий, газетно-публіцистичний і розмовно-повсякденний дискурси (О. Кожин, С. Коновець, О. Крилова, В. Одинцов, І. Соболева й інші);

2) жанрові різновиди – кінодискурс (Ю. Лотман, Г. Слишкін, Ю. Сорока, Ю. Цив'ян та інші), інтернет-дискурс (Т. Гермашова, О. Дудолодова, С. Заборовська, І. Карпа, М. Карпенко, Н. Коломієць, К. Лазуткіна й інші), рекламний (Н. Волкогон, В. Зірка, Є. Коваленко, Ш. Лисичкіна й інші), літературно-критичний (Р. Бубняк та інші), політичний (Г. Жуковець, Н. Попова, К. Серажим, О. Шейгал та інші), судовий (І. Гловацький, Я. Зейкан, Р. Wodak та інші), мас-медійний (А. Белл, А. Григораш, А. Дюрант, С. Єрмоленко, С. Коновець, О. Мацько, Р. Фаулер та інші), релігійний (І. Вельський, А. Гадомский, Д. Котелевський, Н. Одарчук, О. Парфьонов, В. Плотников, Н. Приварська, Л. Смола й інші) дискурси тощо;

3) соціально-комунікативні ідентифікатори (Ф. Бацевич, О. Онуфрієнко й інші); інстанції (тобто лексико-граматичні фактори, тема, стиль і структура знань).

Ми схиляємося до типології дискурсу, запропонованої В. Карксиком, який виокремлює два основних типи дискурсу: персональний (індивідуально орієнтований) та інституціональний (статусно орієнтований). У першому дискурсі мовець виступає як особистість зі своїм багатим внутрішнім світом, а в другому – як представник тієї або іншої соціальної групи [3]. Академічний дискурс відносимо до інституціонального типу, в якому комунікація відбувається в певних модусах статусно-рольових відносин і підпорядкується двом ознакам: меті й учасникам спілкування.

Відзначимо, що наразі бракує праць із проблем саме стратегій і тактик перекладу академічного контенту в мовних парах «українська → китайська» й «українська → англійська». В. Ілюхін асоціює перекладацьку стратегію з методом виконання перекладацького завдання, що полягає в адекватній передачі з іноземної мови на мову

перекладу комунікативної інтенції відправника з урахуванням культурологічних та особистісних особливостей оратора, базового рівня, мовної надкатегорії та підкатегорії [2]. В. Сдобніков ототожнює стратегію перекладу з програмою здійснення перекладацької діяльності на основі загального підходу перекладача до виконання перекладу в умовах певної комунікативної ситуації двомовної комунікації з урахуванням специфічних особливостей цієї ситуації та мети перекладу [7].

Т. Андрієнко розглядає когнітивно-дискурсивні аспекти стратегій і тактик перекладу художніх текстів з англійської мови українською та російською та розробляє схему здійснення перекладу. На думку авторки, перекладач виробляє глобальну стратегію перекладу, яка є своєрідним планом досягнення усвідомленої мети; програму перекладу окремих фрагментів тексту задають локальні стратегії; саме ці стратегії є об'єктом спостереження в перекладознавчих дослідженнях лінгвістичного спрямування [1]. Тактику перекладу науковець корелює з визначенням конкретних компонентів змісту або з формами мовних / мовленнєвих одиниць оригіналу, які підлягають відтворенню в перекладі. Прийом перекладу, за словами дослідниці, є реалізацією тактики й полягає в підборі мовної / мовленнєвої одиниці цільової мови, яка втілювала б визначені істотні змістовні й / або формальні характеристики [1].

Отже, трансформуємо студійовані наукові розвідки в площину тактико-стратегічних векторів реалізації перекладу українськомовних текстів академічної спрямованості англійською та китайською мовами.

Поняття «академічний дискурс» тлумачимо як «ситуативно зумовлений дискурс, екстралінгвістичним фундаментом якого виступає теоретико-практичне підґрунтя освітніх відносин суб'єктів академічної діяльності, а також сфера співпраці-діловодства в межах університету й поза його межами відповідно до нормативно-установчих підстав функціонування закладів освіти» [6, с. 132]. *Перекладацьку стратегію* в контексті перекладу академічного дискурсу розуміємо як «програму з реалізації перекладацької діяльності, що формується на основі зацікавленості перекладача в якісному виконанні перекладу в умовах офіційних і неофіційних кооперативних (неконфліктних) відносин між фізичними та / або юридичними особами (розпочинати, підтримувати, завершати взаємну діяльність за встановленими освітніми й / або господарськими стандартами) й забезпечує конструктивний обмін інформацією (отримувати, надавати, запитувати, обробляти необхідну інформацію)» [5, с. 153]. *Тактику перекладу* у встановленому форматі визначаємо як «інтегрований комплекс операцій перекладу, що

виконуються в межах реалізації обраної стратегії перекладу; *операцію* – як конкретну дію перекладача в процесі відтворення тексту оригіналу мовою перекладу» [5, с. 153].

До основних компонентів структури академічного дискурсу належать такі підстилі:

- 1) *дискусійно-діловий* (різновид публіцистичного стилю усного мовлення);
- 2) *навчально-педагогічний* (мова навчально-виховного процесу закладу освіти);
- 3) *науково-дослідний* (мова наукових здобутків у різних сферах);
- 4) *адміністративно-канцелярський* (мова офіційних паперів, пов'язаних із діяльністю закладу освіти).

Адміністративно-канцелярський підстиль репрезентований такими різновидами: *міжнародно-коопераційний, юридичний, адміністративно-діловий і ділова кореспонденція* [6].

Академічний дискурс актуалізується в усній, письмовій та усно-письмовій формах. Усна (усно-письмова) репрезентація передбачена в таких жанрах, як-от:

- 1) обговорення різноманітних питань на зборах трудових колективів, ділових нарадах, засіданнях;
- 2) виступи на семінарах, конференціях, форумах;
- 3) аудиторні заняття;
- 4) освітні, культурні, виховні заходи;
- 5) звітування про результати проходження виробничої практики;
- 6) захисти кваліфікаційних і дипломних робіт, кандидатських і докторських дисертацій тощо.

Письмова форма дискурсу проектується в інших жанрах, а саме:

- 1) науковий (стаття, рецензія, відгук; дисертація, курсова, дипломна, кваліфікаційна роботи);
- 2) міжнародно-коопераційний (угода про співпрацю, меморандум, протокол намірів);
- 3) юридичний (установчі документи (статут, устав тощо), документи про господарсько-економічні відносини закладу освіти з іншими інстанціями тощо);
- 4) адміністративно-діловий (заява, довідка, сертифікат, диплом, довіреність, автобіографія, наказ, акт, інструкція, характеристика, рекомендаційний лист, резюме, трудова угода, контракт тощо);
- 5) ділова кореспонденція (ділові листи: лист-запит інформації, лист-обмін інформацією, повідомлення, запрошення тощо) [6].

Що стосується лінгвістичної складової частини досліджуваного дискурсу, вона маніфестується у фонетичному, лексичному, граматичному й композиційно-стилістичному оформленні його контенту. Типовими маркерами академічного дискурсу вважаємо такі: стандартизованість, клішованість, нормативно-регулятивна основа,

точність і конкретність у використанні лексики, ввічливість і коректність щодо адресата. Підґрунтям продуктивної реалізації академічного дискурсу є спільна конструктивна наукова, освітня та культурна види діяльності його суб'єктів.

Задля здійснення адекватного перекладу українськомовних академічних текстів англійською та китайською мовами необхідно враховувати його лінгвістичні характеристики.

А. Фонетико-фонологічні детермінанти

Відзначимо, що на сегментному рівні тривалість вимовляння голосних звуків носить природно-фізіологічний характер. Вимовляння звуків мовлення відповідає фонетичним правилам. Емоційності не типова для академічного дискурсу.

Суперсегментний рівень актуалізується через стабільність темпу, синтаксично зумовлене звуження та розширення мелодичного діапазону, стандартне використання ядерних тонів, дотримання неперервної низхідної / висхідної (подекуди ступеневої) шкал, нормальну гучність. Синтагматичні паузи забезпечують стабільність темпу. У разі невпевненості й ускладненості з'являються неемоційні хезитаційні вокалізовані й невокалізовані паузи. Превалює синтагматичний наголос. Логічний наголос дозволяє сконцентрувати увагу реципієнтів на значущих елементах повідомлення. Комунікативні центри оповідальних, спеціальних і спонукальних речень оформлюються низхідними ядерними тонами; загальні питання – висхідними. Звуження діапазону спостерігається в кінці оповідальних речень.

Б. Лексичний рівень

Лексичний рівень представлений загальноживаною лексикою та термінологією (професійно маркованою лексикою) на рівні слова й словосполучення. Наведемо приклади професійно маркованої лексики:

1) термінологія (*наказ, розпорядження, диплом, статут, монографія, угода, бібліографія* тощо);

2) відіменні похідні прийменники (прийменниково-іменникові конструкції): *у зв'язку з, відповідно до, за контрактом, із причини, в разі* тощо;

3) збірні іменники (*комітет, ректорат, комісія, рада, інспекція* тощо).

В. Граматичний рівень

Для академічного дискурсу притаманні установлені мовні формули типів, які за синтаксичною будовою нагадують словосполучення чи моделі речень.

З урахуванням морфологічних особливостей:

1) атрибутивні словосполучення, що характеризують факти (*наукові розвідки, кроскультурна комунікація, сучасні розробки, міжнародний журнал, атестаційна комісія, актуальні проблеми* тощо);

2) іменниково-прийменникові (іменник + прийменник + іменник) словосполучення (*допуск до сесії, додаток до диплома, угода про співпрацю, участь у конференції, вступ до університету* тощо);

3) іменникові (генітивні) словосполучення (*програма форуму, питання соціолінгвістики, галузь знань, коло інтересів, сфери реалізації* тощо);

4) вербальні (дієслівні) словосполучення (*долучатися до наради, входити до складу, діяти на засадах, ліквідувати прогалини, запросити на стажування, сприяти модернізації* тощо);

5) адвербальні (прикметникові) словосполучення (*конструктивно співпрацювати, плідно працювати, динамічно розвивати, професійно ставитися* тощо).

З урахуванням синтаксичних особливостей:

1. За складом граматичної основи українськомовні речення є односкладними й двоскладними. Наприклад:

Запрошуємо Вас на Конференцію.

Ми сподіваємося побачити Вас на нараді.

2. За кількістю граматичних основ серед розповсюджених типів речень досліджуваного дискурсу виявлено прості й складні речення (складносурядні й складнопідрядні, що містять складнопідрядне умови, складнопідрядне часу, атрибутивне складнопідрядне, складнопідрядне додатку). Приклади наведено в таблицях 1–3.

3. Наявність безособових і наказово-інструкційних форм дієслів у формі теперішнього часу. Наприклад:

Зміни до змісту навчальних планів регламентуються відповідними положеннями.

4. Використання дієслів у пасивному стані. Наприклад:

Умови меморандуму узгоджено двома сторонами.

5. Наявність інфінітивних конструкцій. Наприклад:

Необхідно використовувати ІКТ у викладанні технічних дисциплін.

6. Функцію заперечення в академічному дискурсі виконують негативно навантажені лексичні головні й службові одиниці. Рідше застосовується граматичне заперечення. Наприклад:

а) негативний префікс «не» (*невиконання, нелегально, неоднозначно*);

б) негативно навантажені лексичні одиниці (*відмовлення від виконання, відсутність позитивних результатів*);

в) негативна частка «не» перед дієсловами (*не несе відповідальності, не відповідає вимогам*);

Отже, важливе врахування лінгвістичних особливостей українськомовного академічного дискурсу на тлі екстралінгвістичних під час добору перекладацького конструкта для адекватного відтворення змісту тексту оригіналу.

Г. Композиційно-стилістичний рівень лінгвістичної складової частини академічного дискурсу маніфестується у форматі (фреймі) його репрезентації. Спільними когнітивними категоріями виступають «структурно-композиційний формуляр документа» й «стилістика оформлення академічного дискурсу».

Категорія «*структурно-композиційний формуляр документа*» представлена сукупністю реквізитів, розташованих у встановленій стандартном послідовності залежно від виду документа. Категорія «*лексико-граматична стилістика оформлення академічного дискурсу*» корелює з такими правилами:

1) дотримання вимог академічного стилю та норм сучасної української мови (англійської, китайської);

2) використання загальноживаної та професійно маркованої лексики, закріпленої практикою документування освітньо-наукової діяльності;

3) уніфікація та стандартизація ділового академічного мовлення в документах (використання трафаретних текстів);

4) відсутність метафоризації та багатозначності висловлювань.

Інтегруючи вищенаведені характеристики академічного дискурсу, обираємо саме *стратегію комунікативно-рівноцінного перекладу* для відтворення змісту його конститuentів англійською та китайською мовами. Розглянемо, якими засобами актуалізується ця стратегія в межах мовних пар «українська → англійська» й «українська → китайська» (див. рис. 1).

Таблиця 1

Засоби актуалізації тактики передачі когнітивної інформації під час відтворення змісту українськомовного академічного дискурсу англійською та китайською мовами

пп	Українська мова – оригінал	Англійська мова		Китайська мова	
		переклад	Операції / трансформації	переклад	Операції / трансформації
1	Освітньо-культурний центр КНР <i>функціонує в межах Міжнародного проекту «Інститут Конфуція»</i>	The Education and Culture Centre of the P.R.C. <i>functions within the International project “Confucius Institute”</i>	відповідник	孔子学院是一个以国际合作项目形势存在的中国文化和教育中心。	відповідник
2	<i>До участі в програмі академічної мобільності допускаються</i> апліканти, в кого немає академічної заборгованості.	<i>One can join the programme of academic mobility</i> on condition that an applicant has no academic failures.	функціональна заміна	完成所有学术 研究计划, 是学生选择学术 休假的前提。	функціональна заміна
3	Вимагається <i>надання відповідних дипломів</i> для підтвердження профпридатності групи забезпечення спеціальності.	It is required that <i>relevant diplomas</i> should confirm the professional suitability of the specialty support group.	опущення	要求进行保障 的小组提供相 关的职业资格 证书。	відповідник
4	<i>Від членів спеціалізованих рад вимагається наявність</i> не менше трьох публікацій у наукових журналах, що входять до наукометричних баз WEB of Science і SCOPUS.	<i>It is demanded that members of specialized councils should have</i> not less than three publications in scientific journals included in the scientometric bases WEB of Science or SCOPUS.	розгортання синтаксичної конструкції	要求各专业委员会成员至少在SCI或SCOPUS 级别学术杂志上发表3片以上 论文。	функціональна заміна
5	Освітній експеримент показав, <i>що нова методика викладання іноземних мов</i> успішна.	The education-centred experiment revealed <i>the new methodologies of teaching foreign languages to be</i> efficient.	компресія	教学研究表 明, 新的外语 教授方式是富 有成效的。	відповідник
6	Якщо у вас виникнуть запитання, зверніться до редакційної колеґії <i>в зручний для вас час</i> .	Should you have any questions, do not hesitate to contact the editorial board <i>at any time of your convenience</i> .	перестановка компонентів	如果您有任何 问题, 请随时 联系编辑部。	відповідник

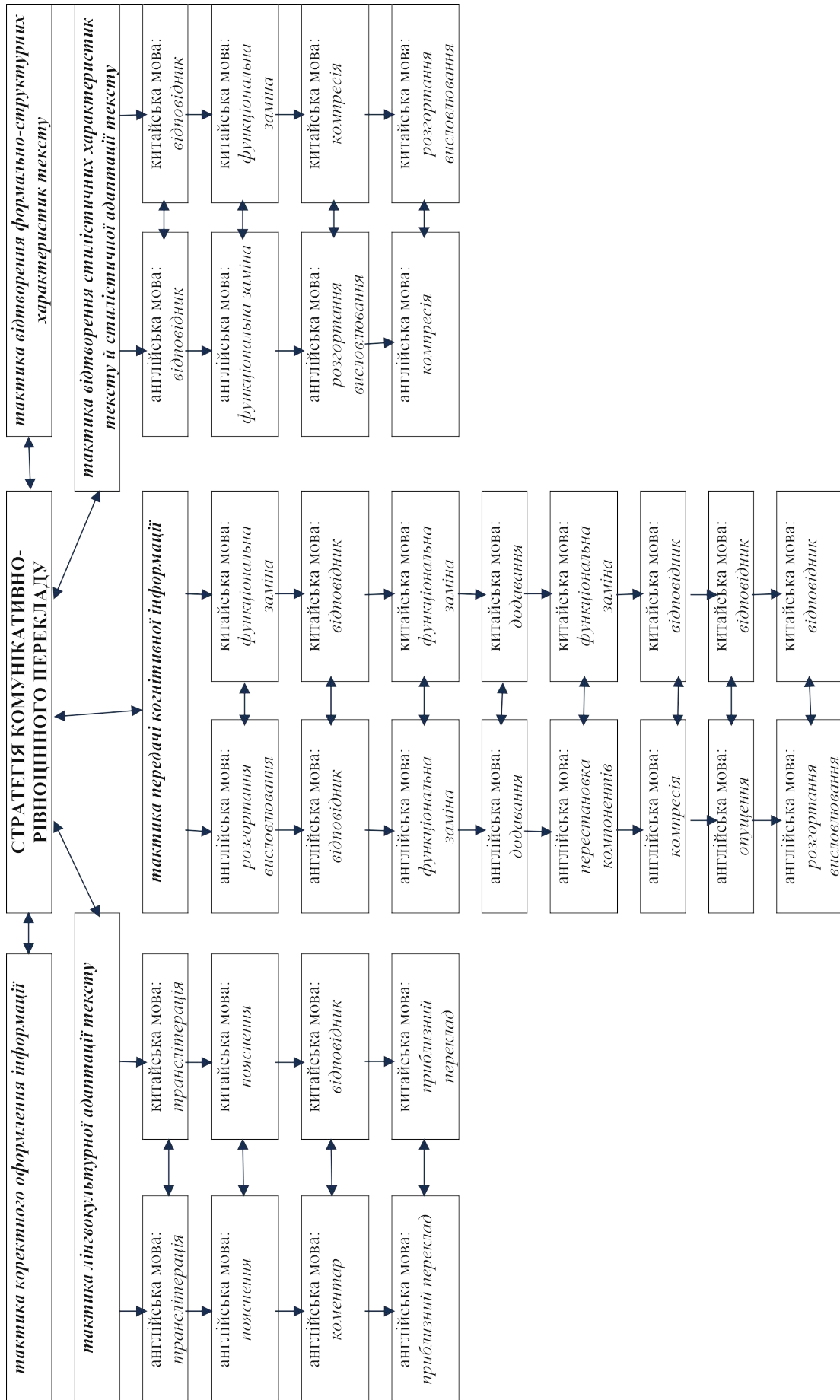

Рис. 1. Схема типологічно спільних і специфічних характеристик перекладацьких тактик і стратегій (на матеріалі академічного дискурсу)

1. *Тактика передачі когнітивної інформації.* Реалізується через операції міжмовних і перекладацьких відповідників, опущення комунікативно-нерелевантної інформації, компресію, функціональну заміну, розгортання синтаксичної конструкції, перестановку компонентів (див. табл. 1).

Як ми бачимо, вербальне словосполучення типу «дієслово + прийменник + іменник» в англійській і китайській мовах відтворюється засобами відповідника; проте вербальне словосполучення

типу «прийменник + іменник + дієслово» – засобами функціональної заміни, що пояснюється лінгвістичними особливостями англійської та китайської мов. У конструкціях типу «іменник + (прикметник) + іменник» спостерігається опущення в англійській мові й відповідник в китайській. Українські пасивні конструкції з модальним значенням «вимоги», «рекомендації», «пропозиції» тощо перекладаються англійською мовою засобами розгортання синтаксичної конструкції

Таблиця 2

Засоби актуалізації тактики лінгвокультурної адаптації тексту під час відтворення змісту українськомовної академічної документації англійською та китайською мовами

пп	Українська мова – оригінал	Англійська мова		Китайська мова	
		переклад	Операції / трансформації	переклад	Операції / трансформації
1	Для навчання у ЗВО України іноземним студентам необхідно надати нострифіковані документи про повну загальну середню освіту, медичну довідку, довідку про відсутність судимості, а також отримати <i>посвідку на тимчасове проживання</i> .	Foreign students who intend to study at Ukrainian institutions of higher education are to provide nostrified documents certifying their general secondary education, a medical certificate, a certificate of criminal record as well as a “posvidka” (<i>a residence permit</i>).	пояснення	对留学生来讲, 入读乌克兰高校需提供认证后的高中毕业材料, 健康证明, 无犯罪证明及波斯维德卡 <i>bōsī wéi dé kǎ</i> (居留许可 <i>jūliú xǔkě</i>)。	пояснення
2	Темою інтерактивної лекції є « <i>Запорозька Січ</i> : історичний екскурс».	The topic of the interactive lecture is “ <i>The Zaporozhian Sich: Historical Excursion</i> ”.	транслітерація	互动讲座的主题是“回顾历史-扎波罗热营”	транслітерація
3	На заході планується презентація традиційних українських страв, а саме: <i>голубці, борщу, вареників, узвару тощо</i> .	One can chance to taste traditional Ukrainian dishes like <i>holubtsi</i> ¹ , <i>borshch</i> ² , <i>varenyky</i> ³ , <i>uzvar</i> ⁴ , etc. (¹ <i>stuffed cabbage rolls</i> ; ² <i>a sour soup made with beetroots as one of the main ingredients alongside with cabbage, potatoes, carrots, onions</i> ; ³ <i>Ukrainian dumplings filled with a variety of ingredients such as vegetables, meat, cheese, sauerkraut, eggs, mushrooms, and even fruit</i> ; ⁴ <i>national Ukrainian beverage, cooked with dried fruits and berries</i>)	коментар	活动中, 会提供乌克兰传统美食以供品尝, 如卷心菜裹杂碎, 红菜汤, 饺子, 干果茶等。	відповідник
4	<i>Здобувачі вищої освіти</i> , які не пройшли <i>педагогічну практику в літньому таборі</i> , будуть відраховані.	<i>Students</i> who have failed to pass their <i>teaching practice in the summer camp</i> will be expelled.	приблизний переклад	在夏令营教学实践中不合格的大学生将被开除。	приблизний переклад

”It is demanded / recommended / proposed that one (should) ...”, у китайській мові використовується функціональна заміна “要求各 / yāoqiúgè”. Українські підрядні речення додатку часто відтворюються англійською мовою засобами компресії; в китайській мові, як правило, підрядні додатку зберігаються. В англійській і китайській мовах лінгвістичний конструкт, що визначає час, має встановлений порядок слів; тому в процесі перекладу українськомовних словосполучень, що виражають час, можливі перестановки компонентів (трапляються збіги / відповідники).

2. *Тактика лінгвокультурної адаптації тексту* актуалізується засобами пояснення, транслітерації, коментаря, відповідника й наближеного перекладу (див. табл. 2).

Наявність реалій і професійно маркованої лексики в текстах академічної спрямованості передбачають використання транслітерації, відповідника (干果茶等 / gānguǒ chá děng), приблизного

перекладу (*педагогічна практика в літньому таборі – teaching practice in the summer camp – 教学实践 / jiàoxué shíjiàn*) і складних перекладацьких трансформацій – транслітерація + пояснення (“*posvidka*” (a residence permit) / 波斯维德卡 *bōsī wéi dé kǎ*) (居留许可 *jūliú xǔkè*)); транслітерація + відповідник (*Запорозька Січ – The Zaporozhian Sich / 扎波罗热营 “zābōluórè yíng*); транслітерація + коментар (*uzvar – national Ukrainian beverage, cooked with dried fruits and berries*) тощо.

3. *Тактика відтворення стилістичних характеристик тексту й стилістичної адаптації тексту* характеризується використанням міжмовних і перекладацьких відповідностей, функціональної заміни, розгортання синтаксичної конструкції, компресії (див. табл. 3).

Українські безособові речення зазвичай трансформуються в англійську й китайську мови засобами функціональної заміни (наявність підмета), з одного боку; а з іншого, – через розгортання син-

Таблиця 3

Засоби актуалізації тактики стилістичної адаптації тексту й стилістичної адаптації тексту під час відтворення змісту українськомовної академічної документації англійською та китайською мовами

пп	Українська мова – оригінал	Англійська мова		Китайська мова	
		переклад	Операції / трансформації	переклад	Операції / трансформації
1	Нарада учасників міжнародних грантових проєктів відбудеться 15 травня 2020 року в центрі співпраці й інтеграції о 9 годині.	The meeting for the participants of international grant projects will take place on May 15, 2020 at the Centre of Cooperation and Integration at 9 o'clock.	відповідник	全体国际奖学金获得者大会, 将于2020年5月15日在合作与融入中心举行。	відповідник
2	<i>Ймовірно</i> , що терміни й вимоги до вступу до навчання у ЗВО України <i>будуть змінені</i> .	The terms and requirements for admission to Ukraine's institutions of higher education <i>are likely to be revised</i> .	функціональна заміна	乌克兰高效的入学时间和要求有可能会发生改变。	функціональна заміна
3	<i>Доводимо до Вашого відома</i> , що за контрактом кошти, витрачені на обробку персональних даних, не повертаються Замовнику, якщо він порушив умови контракту, тому ми не можемо задовольнити Ваше прохання.	<i>We would like to inform you</i> that under the Agreement, the expenses spent for processing personal data are not recovered if a Contractor violates the terms of the Agreement; therefore, we cannot accede to your request.	розгортання синтаксичної конструкції	请您注意, 根据合同规定, 在出现违约的情况下, 客户支付的用于处理个人信息的费用将不会被返还, 因此我们无法满足您的要求。	компресія
4	Пропонуємо скористатися алгоритмами, підказками й зразками документів, <i>щоб ви могли працювати ефективно й без помилок!</i>	We suggest using algorithms, tips and sample documents <i>to work efficiently and without errors!</i>	компресія	我们建议在工作过程中使用固定公式和范本, 并注意相关提示, 以提高效率避免错误。	функціональна заміна

таксичної конструкції (англійська мова) й компресії (китайська мова). Українські речення з додатком цілі відтворюються в англійській мові через інфінітивний зворот (компресія) та підрядним образом дії в китайській мові (функціональна заміна).

4. *Тактика коректного оформлення інформації* відповідає сучасним нормативним вимогам англійської та китайської мов.

5. *Тактику відтворення формально-структурних характеристик тексту* корелюємо з композиційним фреймом репрезентації тексту академічного дискурсу, тобто «структурно-композиційним формуляром документа», що передбачає наявність сукупності реквізитів, розташованих у встановленій стандарті послідовності.

Типологічно спільні й специфічні характеристики перекладацьких тактик і стратегії перекладу українськомовного академічного дискурсу представлено в Рис. 1.

Таким чином, доходимо певних **висновків**. Варіативність тактик перекладу досліджуваного дискурсу англійською та китайською мовами залежить виключно від лінгвістичних особливостей англійської та китайської мов. Екстралінгвістичні маркери академічного дискурсу ідентичні для трьох мов і пов'язані з теоретико-практичною базою освітніх відносин суб'єктів академічної діяльності, зі сферою співпраці-діловодства в межах університету й поза його межами відповідно до нормативних установчих документів, що регламентують функціонування закладів освіти. Усному мовленню характерна емоційна нейтральність оформлення висловлювань і чіткість вимовлення звуків. Встановлено, що в академічному дискурсі превалює загальноживана й професійно маркована лексика (термінологія), яка має відповідники в мовах перекладу. Синтаксис проілюстрований простими й складними реченнями (складноурядними й складнопідрядними, що містять складнопідрядне умови, складнопідрядне часу, атрибутивне складнопідрядне, складнопідрядне додатку). Композиційно-стилістичний рівень лінгвістичної складової частини академічного дискурсу маніфестується у форматі (фреймі) його репрезентації через когнітивні категорії «структурно-композиційний формуляр документа» й «стилістика оформлення академічного дискурсу». Для перекладу академічного дискурсу англійською та китайською мовами обираємо стратегію комунікативно-рівноцінного перекладу й такі тактики: тактика передачі когнітивної інформації, тактика лінгвокультурної адаптації тексту, тактика відтворення стилістичних характеристик тексту й стилістичної адаптації тексту, тактика коректного оформлення інформації, тактика відтворення формально-структурних характеристик тексту (типологічне). Практично дове-

дено, що варіативними є перекладацькі операції (специфічне), що відтворюють зміст академічних текстів.

Перспективними вважаємо подальші розвідки в галузі перекладу конкретного жанру українськомовного академічного дискурсу англійською та китайською мовами, а саме у виборі стратегій, тактик та операцій, що має підстави забезпечити максимальну адекватність у відтворенні змісту тексту оригіналу з урахуванням специфіки досліджуваних мов на лінгвістичному й екстралінгвістичному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієнко Т.П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність. *Філологічні науки*. 2014. Книга 3. С. 13–17.
2. Илюхин В.М. Стратегии в синхронном переводе: на материале англо-русских и русско-английских комбинаций перевода : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 ; Московский лингвистический университет. Москва, 2000. 206 с.
3. Карасик В.И. О типах дискурса. *Языковая личность: институциональный и персональный дискурс* : сборник научных трудов. Волгоград : Перемена. 2000. С. 5–20.
4. Лісовий В.С. Дискурс. 2007. *Енциклопедія сучасної України* : вебсайт. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=24374.
5. Попова О.В. Тактико-операційний конструкт у відтворенні змісту академічного дискурсу (на матеріалі англійської, китайської та української мов). *Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського*. Одеса, 2019. № 28. С. 149–162.
6. Попова О.В., Дін Сінь, Стародубенко Л.Є. Академічно-офіційний дискурс в сучасній лінгвістичній парадигмі (на матеріалі української, російської, китайської та англійської мов). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. Одеса, 2015. Т. 2. № 19. С. 131–136.
7. Сдобников В.В. Стратегия перевода: общее определение. *Вестник Иркутского государственного лингвистического университета*. 2011. № 1. С. 166–172.

REFERENCES

1. Andriienko T.P. (2014) Pereklad yak kohnityvno-komunikatyvna diialnist [Translation as a cognitive-communicative activity]. *Filolohichni Nauky* [Philological sciences], Book 3. pp. 13–17. (in Ukrainian).
2. Pyukhin V.M. (2000) Strategii v sinhronnom perevode: na materiale anglo-russkikh i russko-angliyskikh kombinatsiy perevoda [Strategies in simultaneous translation: on the material of English-Russian and Russian-English translation

- combinations] (PhD Thesis), Moscow: Moscow linguistic university (in Russian).
3. Karasik V.I. (2000) O tipakh diskursa [Regarding Discourse Types]. *Yazykovaya lichnost: institucionalnyj i personalnyj diskurs* [Linguistic personality: institutional and personal discourse], Volgograd: Peremena. pp. 5–20. (in Russian).
 4. Lisovyi V.S. (2007) Discourse. Retrieved from http://esu.com.ua/search_articles.php?id=24374 (in Ukrainian).
 5. Popova O.V. (2019) Taktyko-operatsiinyi konstrukt u vidtvorenni zmistu akademichnoho diskursu (na materialy anhliiskoi, kytaiskoi ta ukrainskoi mov) [Tactical-operational corpus in reproducing the academic discourse content (on the material of the English, Chinese and Ukrainian languages)]. *Scientific Research Issues of South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky: Linguistic Sciences*, no. 28. Odesa. pp. 149–162. (in Ukrainian).
 6. Popova O.V., Ding Xin, Starodubenko L.Ye. (2015) Akademichno-ofitsiinyi dyskurs v suchasnykh linhvistychnykh paradyhmakh (na materialy ukrainskoi, rosiiskoi, kytaiskoi ta anhliiskoi mov) [Academic-and-official discourse in modern linguistic paradigm (on the material of the Ukrainian, Russian, Chinese and English languages)]. *International Humanitarian University Herald. Philology*, vol. 2, no. 19. Odesa. pp. 131–136. (in Ukrainian).
 7. Sdobnikov V.V. (2011) Strategiya perevoda: obschee opredelenie [Translation strategies: a general definition]. *Vestnik Irkutskogo gosudarstvennogo lingvisticheskogo universiteta* [Bulletin of Irkutsk State Linguistic University], vol. 1. Irkutsk. pp. 166–172. (in Russian).